

KLIC TRIGLAVA

IZ VSEBINE:

- JUGOSL. GOSPODARSKE REFORME
- ZAKAJ JE TITO ROMAL V BERLIN?
- GORIŠKE VOLITVE
- P.E.N. KONGRES NA BLEDU
- 'NOVI' DINAR

315

AVGUST 1965

LONDON, 1. AVGUSTA 1965.

LETO XVIII. ŠTEV. 315.

Gospodarstvo Jugoslavije

Od gospodarskega sodelavca

Ne more biti dvoma, da so jugoslovanski komunisti s svojimi gospodarskimi reformami na pravi poti. Vse tudi kaže, da se voditelji in del ekonomistov dobro zavedajo, za kaj gre. Glavni vir sedanjih pomanjkljivosti - primernejše rečeno, obdobje se ponavljajočih kriz - je preteklo nesmotrno planiranje. Da je temu res tako, potrjuje že smer reform sama: gospodarske odločitve naj bodo osredotočene v gospodarskih enotah - podjetjih, medtem ko najte odločitve med seboj usklaja predvsem tržišče ne pa centralna ustanova za planiranje. Do takih sklepov je komunistično vlado pripeljala ugotovitev, da so investicijske kapacitete, kakor so bile planirane, prevelike, da bi jih jugoslovansko gospodarstvo moglo prebaviti (absorbirati, kakor se tehnično reče,) in da po strukturi ne ustrezajo potrebam. Tujcem pa njihovih izdatkov ni mogoče prodati, ker so vsaj delno tehnično nekvalitetni, predvsem pa občutno predragi, da bi mogli tekmovali z izdelki nekomunističnih gospodarsko razvitih držav.

Drugo vprašanje je, ali bodo komunisti na vladi imeli zadosti trdne živce, da bodo reforme izvedli do neizprosne konca. To bi namreč pomenilo, da bodo razni komunistični giganti nehali producirati, skratka, da se bo pokazalo, kako velik del komunističnih "pridobitev" je plod razbeljene fantazije ne pa gospodarskega računa. Poleg tega, da je to kaj neprijetno priznanje, bi z dosledno izvedbo reform tudi precej delavcev in uslužbencev izgubilo svoj zaslužek in bi morali živeti, dokler se stanje iz osnove ne izboljša, od podpor za nezaposlene. Toda če reforme ne gredo do neizprosne konca, bo posledica nadaljnje tavanje v krogu: ogromna aktivnost za ceno ogromnih naporov z majhnimi zaslužki. Kraigher sam je zelo točno opozoril, da je izbira med takim "ekstenzivnim" gospodarjenjem in dosledno izvedbo reform, ki edina lahko na daljšo dobo izboljša standard. Bati se je, da bo komunističnim voditeljem srce padlo v hlače in se bodo vrnili na staro pot, preden se bodo reforme pokazale kot učinkovite.

Nevarnost za reforme je tudi v tem, da si prebivalstvo ni povsem na jasnem, za kaj pravzaprav gre. Po večdesetletni poplavi komunistične propagande to pač ne more nikogar začuditi, saj je bilo bistvo te propagande v povsem nerealističnem prikazovanju ekonomske teorije in gospodarskega stanja v Jugoslaviji. Spričo tega ni presenetljivo, da celo navdušeni pristaši reform govore o nasprotju med položajem v Jugoslaviji in v ostalih vzhodnoevropskih državah, kjer da je npr. Vzhodna Nemčija tik pred "gospodarskim čudežem". Takih gospodarskih čudežev, kakršnega naj bi sedaj doživela - ali ni morda celo za tem komunistič-

na propaganda v zvezi s Titovim obiskom pri Ulbrichtu? - Vzhodna Nemčija, je bilo v Jugoslaviji že veliko in vsak je spravljal državo korak dalje v planirani kaos. Razlika med Jugoslavijo in ostalimi komunističnimi državami je v tem, da so te šele na začetku razvoja, ki ga Jugoslavija uživa že od 1951, in da še vedno načrtno prikrivajo težave, ki jih povzročata komunistično gospodarjenje. Najboljši dokaz, da so vse te težave za Jugoslavijo, ne pa pred njo, je dejstvo, da povsod o reformah, podobnih jugoslovanskim, razpravljajo kot o nujnosti, niso se jih pa še lotili. Čim kasneje se jih bodo, tem večje krize bo prineslo izvijanje iz komunistične slepe ulice. Zmedo povzročajo tudi nenadne spremembe v komunistični terminologiji. Medtem ko je do nedavna strojna industrija po komunističnem besedoslovju veljala za "bazično", je sedaj nepričakovano postala ena izmed "predelovalnih" industrij, ki proizvajajo surovine. Tako komunisti še naprej govorijo o potrebi razvoja bazičnih industrij, toda to je doslej pomenilo predvsem strojno industrijo, sedaj pa pomeni proizvodnjo surovin.

SLABI NASVETI OD STRANI ZAPADA

Razlago za jugoslovanske težave in vzore za nadaljnji razvoj bi morali iskati v najbolj procvitajočih državah Zahodne Evrope in Severne Amerike. Tu pa so nekateri napredni ekonomisti docela zmedeni: pod vplivom ogromnih komunističnih stopenj rasti so začeli v zadnjih desetih letih tudi sami propagirati "rast za vsako ceno", ne da bi se zavedali, kakšno ceno - proizvodnjo, ki nikomur ni potrebna - komunisti plačujejo. Zadnje poročilo OECD o gospodarskem položaju v Jugoslaviji je pravi škandal. Med drugim pripisuje inflacijo v Jugoslaviji čezmernemu izplačevanju dohodkov po delavskih svetih, da si je pretirana rast nominalnih mezd le posledica zgrešene bančne kreditne politike in politike investiranja. Še slabši so nasveti teh zahodnih gospodarskih strokovnjakov za bodočnost: zahtevajo uvedbo "politike dohodkov" kakor v mnogih zahodnih državah, da si komunisti sami dovolj pametni, da te sploh ne omenjajo v svojih ekspozicijah, ker vedo, da jih čevelj ne žuli tam, in priporočajo nadaljevanje inflacije, da ne bi zastala rast. Tako sedaj, ko so jugoslovanski komunisti sami spoznali, kako nezrela je bila njihova dosedanja politika, OECD priporoča, naj s to politiko nadaljujejo. Zdi se, da je dovršen del teh zgrešenih nasvetov treba pripisati prebrišanosti nekaterih posebno naprednih ameriških ekonomistov.

So pa seveda nekateri vidiki, ki človeka še vedno spravljajo v dvom, da bo gospodarski sistem v SFRJ funkcioniral, četudi bodo sedanje reforme radikalno izvedene. Rešeno namreč še vedno ne bo vprašanje gospodarske odgovornosti, gospodarske iniciative in investicijskih kriterijev, o čemer mislim spregovoriti v posebnem članku pozneje enkrat.

Pozabiti ne smemo, da pripravljene reforme pomenijo priznanje poloma komunistične doktrine, ki je v veliki meri gospodarska doktrina. Bistvo reform je vrnitev k tržišču in tržnim kriterijem, kar so komunisti, ki so se borili za oblast, proglašali za "anarhijo". Tržni kriteriji nujno kažejo, da je komunistična politika prioriteta investiranja v težko industrijo zapravljanje narodnega ali ljudskega premoženja in naporov, kakor je komu bolj všeč reči, ker gre za igranje z besedami. In na obzorju se z vso težo pojavlja vprašanje, ali je s stališča splošne blaginje privatna lastnina na proizvodjalnih sredstvih res tako od muh, kakor trdijo komunisti. Menda v Jugoslaviji celo komunisti o tem že krepko razpravljajo, ker so jih izkušnje naučile, da se morajo odpovedati nekaterim utvaram in predsodkom. Trenutno se to vprašanje pojavlja v zvezi s reformo pred-

vsem na področju poljedelstva in obrtništva. Če naj reforma doseže glavni smoter - povečanje osebne potrošnje, bo treba povečati proizvodnjo dobrin, ki jih prebivalstvo najbolj želi, in sicer po primerni nizki ceni. Ogromna "družbena" podjetja in posestva so po vsem sodeč za to nalogo veliko preokorna, zaradi česar bi bilo treba velik del reševanja prepustiti privatni iniciativi vsaj kmetov in obrtnikov. Ta iniciativa se pa ne more razviti, če komunisti ne prenehajo kmetom in obrtnikom neprestano streči po življenju in če tega povsem jasno ne povedo, pri čemer morajo poudariti, da ne gre po stari navadi za dve ali triletno koncesijo, temveč da je partija spoznala, da drugače ni mogoče naprej.

Vse to ima in bo imelo politične posledice: če se je dobršen del komunistične doktrine izkazal za zgrešenega, zakaj naj bi partija imela monopol na oblast? Če je dovoljena diskusija o vsem mogočem v partiji, zakaj naj ne bi smeli prosto razpravljati tudi ljudje izven partije, ki imajo vsaj to prednost, da niso nikoli nasedli predsodkom, ki jih je partija proglašala za edinozveličavne? Ta vprašanja niso teoretična. Viktor Meier piše v 'Neue Zuercher Zeitung' - kjer je sploh objavil vrsto izredno zanimivih člankov o Jugoslaviji, - da v Ljubljani odkrito govorijo o tem, da bi bilo treba možnost svobodnega razpravljanja dati ne samo komunistom - zakaj sploh samo njim? - marveč tudi liberalcem in klerikalcem. Jasno je, da so mora pravovernim partijcem ob takih mnenjih, ki so razširjena celo med njihovimi manj pravovernimi tovariši, ježiti koža. Nekateri menda trdno upajo, da se bo gospodarska reforma izjalovila in so pripravljene k temu po svojih močeh pripomoči. Z vsemi silami skušajo preprečiti - zaradi tega tudi morda dokončno reformo neprestano odlagajo, - da bi bila reforma dovolj korenita. Upajo, da bodo lahko znova uvedli stalinistične ali stalinističnim podobne metode, čeprav so se že davno pokazale kot neprimerne, če reforma ne uspe, ker se bo ustavila na pol pota. Po nekaterih znakih sodeč tudi Tito okleva. Njegova pot v Moskvo - in Vzhodni Berlin in Prago - kaže, da si hoče ne glede na svoje pravo mnenje o gospodarskih vprašanjih politično zavarovati hrbet proti razočaranju, ki se vedno bolj kaže v množici partijskih članov, pa tudi pri nekaterih voditeljih.

Zaradi razkroja v partijskih vrstah je komaj mogoče verjeti, da bo pravoverna reakcija v Jugoslaviji še lahko uspela. Vendar je treba storiti, kar se da, da ne bo. Kar je nujno potrebno, je dialog med nami zunaj in vsemi doma, ki so pripravljene resno in odprto razpravljati, da razčistimo kje so napake in za kaj pravzaprav gre, in da končno pripeljemo Jugoslavijo na pot modernega razvoja, ki ga ne bodo ovirale utvare iz 19. stoletja.

Dr. LJUBO SIRC

*****

Žebelj na glavo!

Ko se je maja meseca mudil v Vzhodnem Berlinu podpredsednik zveznega izvršnega sveta Boris Kraigher, so mu obljubili kredite za razširitev jugoslovanske neželezne kovinske industrije. Kasnejši Titov obisk spravljajo v zvezo s to obljubo, ki jo je tako morala Jugoslavija, - politično vzeto, - drago plačati.

To-le značilno tezo hrvatskih mladincev, ki sem jo dobil iz zanesljivih virov, je treba gotovo zapisati: "Povejte raje, kaj je naš socializem ustvaril na področju odnosov med ljudmi oz. med ljudmi in proizvodnjo ter med ljudmi in družbo."

Nesmisel je, bahati se z industrializacijo in jo navajati kot uspeh socializma, sicer bi bile po tem kriteriju kapitalistične države najbolj socialistične na tem svetu."

(ds)

Pismo z Goriškega

Tudi letošnje upravne volitve kažejo napredovanje "Lipove vejice", liste, ki jo tradicionalno postavlja Slovenska demokratska zveza. To je zdaj že sedmič: vse volitve so bile v znamenju napredovanja. Seveda tega ni mogoče izražati v stoticah ali tisočicah, saj gre vendar za številčno šibko manjšino v primerjavi z italijansko večino in vsemogočnim oritiskom, ki ga ta izvaja na Slovence.

SDZ je kandidirala v treh slovenskih občinah, v Gorici ter v 24 okrožjih za obnovitev provincialnega sveta. V Števerjanu je "Lipova vejica" spet dobila občino v roke, dočim jo imajo v Doberdolu in Sovodnjah levičarji (Demokrati imajo tam po tri občinske svetovalce). V sami Gorici so dobili Demokrati 77 glasov več kot leta 1961 in 21 več kot lani na deželni volitvi, vsega skupaj torej 1918 glasov. Ponovno je bil izvoljen dr Sfiligoj in to s 551 preferenčnimi glasovi, dalje dr Andrej Bratuš (sin učitelja Lojzeta Bratuša, ki so ga umorili fašisti,) in prof Slavko Bratina, ki je bil tudi že v prejšnjem svetu. Na provincialnih volitvah pa je "Lipova vejica" prejela 3124 glasov, to je 203 več kot leta 1961 odn. 67 več kot lani, in to glasove v sakem od 24 okrožij, od Gradeža do Gorice.

V provincialni svet je bil izvoljen prof. Martin Kranner.

Že pred volitvami so si nekateri levičarji prizadevali, da bi razvedenili SDZ. Šlo je za poskuse krščanskih socialistov, ki so predložili skupen nastop, z novim dogovorjenim programom ter pod novim imenom "Slovenska skupnost". (Pod tem imenom nastopajo tudi tržaški Slovenci, a samo ime se je prvič pojavilo lani, ko so šli na deželne volitve.) Goriška SDZ je levičarjem odgovorila, da je pripravljena sodelovati in sprejeti na svojo listo nekaj levičarjev ter je prosila za predloge. Od treh predloženih so Demokrati mirne duše sprejeli dva, odklonili pa so tretjega. Zaradi tega potem do skupnega nastopa ni prišlo. V danih prilikah je bila previdnost na mestu, kajti vse doslej so slovenski levičarji, ki jih na zunaj predstavlja 'Novi list', za katerega že vrabci čivkajo, kdo ga podpira, napadali slovenske Demokrate in so na volitvah očitvidno raje podpirali nedemokratske kandidate na italijanskih listah. Tudi ne gre pozabiti, kako so se pred leti polastili v Trstu tamkajšnje Slovenske krščansko socialne zveze. Da je bila previdnost na mestu, kaže primer Sovodenj, kjer je bilo oddanih kar 80 belih glasovnic, ki bi jih verjetno sicer dobila "Lipova vejica".

Ob takem vzdušju na volitvah je gornji uspeh dober, saj dokazuje, da imajo slovenski demokratični volivci gotovo politično zavest, in da se ne dajo begati od političnih vetrenjakov, ki se ne upajo pod samostojnim slovenskim imenom postaviti za slovenske pravice, ne kot jih bodo razčlenili oni v Ljubljani, ampak kakor jih doumeva preprost demokratično čuteč Slovenec na Goriškem.

Uspeh je tem boljši, ker so hoteli nekateri izkoristiti odstop dr Sfiligoja kot predsednika SDZ, češ da gre za notranje spore. Dr. Sfiligoj se je umaknil čisto iz osebnih razlogov: 18 let je predsedoval Zvezi in je smatral, da je skrajni čas, da to mesto prevzame nekdo drugi. Dasi - politično vzeto - še mlad, 63 let, ima za seboj faši-komunistično preganjanje, kar je pustilo na njem svoje sledove.

Slovenski svetovalci utegnejo igrati v goriškem svetu odločilno vlogo. Demokratijani so jih že povabili v odbore, a titovci jih zaradi tega napadajo - dasi so sami celo člani italijanskih političnih strank.

Vredno je še omeniti, da je predsednik Saragat odgovoril na majsko pismo SDZ: rimsko vlado da je seznanil z zahtevo po sprejemu zaščitnega zakona.

B.

TITO V KANOSI

(Od našega posebnega dopisnika)

New York, 7. julija.

Medtem ko je bil Tito v Moskvi na uradnem obisku, je Vrhovno sodišče republike Hrvatske skrajšalo devetmesečno zaporno kazen, na katero je bil obsojen zadarski univerzitetni profesor Mihajlo Mihajlov. Kot je KT že poročal, je Mihajlov napisal v beograjskem literarnem časopisu 'Delo' članek, v katerem je trdil, da je v stalinskih koncentracijskih taboriščih pomrlo preko deset milijonov ljudi in da so komunisti iznašli koncentracijska taborišča pred Hitlerjem, ki da jih je v tem samo posnemal. Ta članek je kasneje v celoti ponatisnil 'New York Times' v svoji nedeljski izdaji in po tem ga je ponatisnil potem tudi evropski in jugoslovanski izseljenski tisk. Vrhovno sodišče Hrvatske je Mihajlova oprostilo obtožbe, da je škodoval ugledu tuje sile (Sovjetske zveze) in tako indirektno priznalo, da so bili podatki, ki jih je navajal Mihajlov, točni. Toda ker je Mihajlov razpečeval svoj članek, potem ko je bil ta prepovedan v Jugoslaviji, v inozemstvo, je bil obsojen pogojno na pet mesecev ječe. Z drugo besedo: Mihajlov je svoboden, ne vemo pa, če bo dobil nazaj službo na univerzi.

S to gesto so jugoslovanske oblasti nedvomno hotele ublažiti močno reakcijo in številne proteste, ki so jih takoj po Mihajlovi obsodbi vložili najuglednejši zapadni liberalni krogi, predvsem v pisateljskih krožkih in okoli socialno demokratskih strank, ki niso ravno neprijazno razpoloženi do jugosl. režima.

Če se je KPJ odločila za ta korak, da bi izboljšala svoj diplomatski položaj v Washingtonu, ni mnogo dosegla. Časopisi, ki so na veliko prinesli novico o aretaciji Mihajlova, ('Washington Post' ji je posvetila pol nedeljske strani,) so poročali o znižanju obsodbe na zadnjih straneh, prav na kratko.

Zaradi zaostritve odnošajev med Jugoslavijo in Združenimi državami Amerike je bil koncem junija washingtonski jugoslovanski veleposlanik Veljko Mičunović poklican v Beograd. Jugoslovanski zunanji minister Marko Nikezić, ki je bil pred Mičunovićem ambasador v Washingtonu (in med ameriški diplomati zelo priljubljen in visoko spoštovan kot izobražen človek, ki je nekaj dal na svojo besedo, cenjen pa tudi zaradi svojih realističnih političnih pogledov,) je postal zaskrbljen nad poslabšanjem odnosov, saj vendar sam dobro ve, koliko so USA pomagale, da je gospodarsko stanje v Jugoslaviji po letu 1948 ostalo znosno in se je celo nekoliko zboljšalo. Na žalost pa je sam Nikezić le več ali manj uradnik, saj ima nad seboj v skupščini in partiji svojega prednika Kočo Popovića, na katerega karakter prav gotovo noben zapadnjak ne bi stavil prebite pare. Sicer pa jugoslovansko zunanjo politiko v glavnem še vedno dela Tito in ni pričakovati kakega važnejšega preobrata proti desni pred njegovo smrtjo. Poučeni krogi tukaj so dobro informirani o Titovem zdravstvenem stanju in so sprejele z nasmeškom časopisne r a c e, ki so pred leti krožile, zlasti med emigracijo, češ da ima Tito raka. Takrat je imel Tito težave z žolčnimi kamni, toda operacijo je dobro prestal. Če ne pride do česa nepričakovanega, bo lahko živel še najmanj deset do petnajst let. Ameriški diplomati torej računajo, da bo v naslednjem desetletju treba računati s Titom, nad katerim so - milo rečeno - disgustirani.

Ko se je pričel spor med Titom in Kominformo odn. Sovjetsko zvezo, so A-

merikanci pravilno presodili, da bo imel ta spor dalekosežne posledice za celoten komunističen tabor. Čeprav je bilo tedaj še nemogoče predvidevati spor med Kitajci in Sovjeti, so bili ameriški diplomati uverjeni, da je bil ta spor deloma povzročen s pametno ameriško politiko do Tita. Zato so bili gluhi za proteste emigracije, ki je sentimentalno in nerealno gledala v Titu samo medvojnega moralca in zmagovitega komunista ter ni razumela - emigracije itak razvoja nikoli ne morejo dojeti ali razumeti, ker so prezaposlene s seboj - njegovega povojnega pomena.

TITO V BELI HIŠI

Uradna ameriška politika seveda ni bila brez kritikov, tako v USA kot po svetu. V kongresu so se množile pritožbe senatorjev in poslancev, toda ker je za ameriško zunanjo politiko neposredno odgovoren predsednik, je trajalo dolgo, preden so te pritožbe prišle do izraza. Končno je zdaj kongres prepričan, da je postala ameriška politika do Tita brezplodna in je zato izglasoval ukinitve vsake gospodarske pomoči Jugoslaviji. Za to so glasovali tudi najbolj liberalni ameriški senatorji, kar je izpodbilo trditev jugoslovanske diplomacije, da so proti pomoči Jugoslaviji samo "reakcionarji". Sicer pa je bil deloma ta korak neizbežen že vse od leta 1958, ko je Tito samozavestno odbil vsako nadaljno ameriško vojaško pomoč Jugoslaviji. (Delen rezultat tega je bilo videti letos na majskih paradah v komunističnih državah: Jugoslavija je s svojim orožjem in opremo daleč zaostajala za vsako drugo sosedno državo, da, celo za Vzhodno Nemčijo, da o Češkoslovaški in Poljski sploh ne govorim.) Veleposlanik George Kennan, ki je bil Titu naklonjen, se je sicer boril na vso moč, da bi ne prišlo do ukinitve ekonomske pomoči. Za sabo je imel večino State Departmenta, ki je že takrat čutil, da se majo tudi Poljska, Romunija, Madžarska in nekoliko celo ČSR. Kennan je končno apeliral na predsednika Kennedyja, ki je potem osebno povabil Tita v Washington, misleč, da bodo osebni razgovori pomagali ublažiti kritično zadržanje kongresa in obenem pritegnili Jugoslavijo bližje ameriški politiki, ki je prav tedaj pričela zakulisne razgovore s Sovjetsko zvezo, da bi našla sporazumne točke, ki bi omogočile obema državam sožitje in bi ju obvarovale pred vojno. Kennedyjeva gesta je bila preračunana na vtis, ki ga bo imel sprejem Tita v Beli hiši na ostale satelitske voditelje. Ta vtis je bil dejansko velik in se še danes obrestuje ameriški politiki v Vzhodni Evropi. Na drugi strani pa je Kennedyjeva administracija računala, da bo s tem, da Tita predstavi ameriški javnosti, ublažila napade nanj in na njegov komunistični režim. V tem vprašanju in pričakovanju se je pa State Department uračunal. Tito je postal središče številnih demonstracij ne samo pred Belo hišo ampak takorekoč povsod, kjer se je pojavil. Njegovo potovanje v Kalifornijo je bilo odpovedano, pod pretvezo, da ima gripo (dvodnevno?), obisk v Veli hiši pa je bil skrajšan na nekaj ur brez javne parade, ki je sicer ob takih prilikah običajna. Sledil je potem še škandal tu v New Yorku, kjer se je Tito sam, še bolj pa njegovo spremstvo, obnašalo neprimerno.

Ironija pri vsem tem pa je, da je bil Titov obisk v Beli hiši višek njegovih dobrih odnošajev z Združenimi državami. Od takrat pa gre pot navzdol. Kennedy je sicer še uspel, da je kongres znova odobril omejeno gospodarsko pomoč Jugoslaviji, toda samo z velikim naporom. Titov obisk je jasno pokazal, kako majhen je njegov osebni ugled v Ameriki in kako malo ljudi je resno podpiralo dobrovoljno ameriško politiko do njegovega režima. V državi, kjer odločuje večina, je bila kajpak taka sodba usodepolna. Kongres je sicer še odobril pomoč Jugoslaviji, toda večina iste je bila v pošiljkah ameriškega presežka hrane (žita, bombaža,

koruze in podobnega,) kar je bilo nazadnje tudi v ameriško korist. Res je, da se je ta hrana plačevala v dinarjih, ki so ostali v jugoslovanskih bankah in so bili samo nominalno pod kontrolo Amerikancev, ker so le-ti porabili samo okoli deset odstotkov teh dinarjev zase (največ za potrebe ameriškega veleposlaništva in nekaj za preštavljanje znanstvene literature v angleščino). Ostalo pa je bilo dano nazaj režimu kot dolgoročno posojilo (20-30 let) in se je potem porabilo za investicije v jugoslovansko industrijo. Bolj ali manj uspešno. Jugoslaviji je sicer ta pomoč prišla nadvse prav, ker je lahko svoje moči koncentrirala na industrijski proizvodnji in je kmetijstvo precej zanemarjala. Kar je bilo potrebno, je tako dala Amerika in to za dinarje, ki jih je lahko režim natiskal, kolikor jih je hotel. Tako je Jugoslavija prihranila vsako leto okoli sto milijonov dolarjev, ki jih je uporabila za to, da pokrije svoj večni primanjkljaj v zunanji trgovini.

Po Kennedyjevi smrti je razumevanje za Titovo politiko v Beli hiši postalo še manjše. Johnson, ki je iz Texasa, je iz dolge izkušnje v senatu vedel, koliko senatorjev je nasprotnih Titu. Vedel je tudi, kako sta prav senatorja iz Texasa osebno in politično proti Titu. Vedel je, da večina Kennedyjevega legislativnega programa ni bila sprejeta prav zato, ker je Kennedyjeva administracija izgubljala politične kredite, saj je prepogosto vnovčevala menice kongresne dobre volje za podpore "primerov dvomljive vrednosti". Johnson je vedel, da bo moral biti sila skromen pri vsaki sporni zunanje-politični potezi, če naj bi njegov domač politični program uspešno prejadral burne kongresne vode.

IZGUBA STO MILIJONOV DOLARJEV NA LETO

Ko je kongres jeseni 1964 izglasoval svoj letni program za pomoč tujini (Foreign Aid Bill), je vstavil v člen, ki govori o pomoči Jugoslaviji in Poljski, samo nekaj besed. Te pa so bile dovolj močne, da so jugoslovansko gospodarstvo in jugoslovansko zunanjo politiko postavile pred usodepolne odločitve. Kongres je namreč izglasoval, da morajo Jugoslovani plačati vsako pomoč, ki se jim bo v bodoče dala, v dolarjih. Z drugo besedo: odvezel je Jugoslaviji pomoč v znesku okoli sto milijonov dolarjev na leto, ki se - dasi na papirju - ni izplačevala, saj so bile ameriške terjatve plačane v dinarjih, ki jih je Amerika lahko porabila samo v Jugoslaviji. State Department je sicer protestiral proti novemu zakonu, toda v Beli hiši ni bilo volje za borbo v kongresu, da bi se zakon spremenil, kot je bila, ko je še živel Kennedy.

Jasno je bilo, da bo Jugoslavija morala kreniti na Vzhod in predvsem do Sovjetske zveze, da dobi nova posojila ali celo pomoč. Jasno je bilo tudi, da bo Jugoslavija morala plačati ceno za sovjetsko pomoč. Toda ker je Titov režim že tako in tako v vseh glavnih svetovnih vprašanjih posredno ali neposredno podpiral stališče Sovjetske zveze, so Amerikanci zaključili, da bodo izgubili bore malo, če začne Tito tudi javno podpirati sovjetsko politiko. Izključujejo pa, da bi zaradi novega gospodarskega obrata na Vzhod Jugoslavija izgubila svojo svobodo diplomatskih akcij in postala sovjetski satelit, (podobno kot iste ni izgubila, ko ji je Amerika dajala pomoč.)

Amerikance je posebno jezilo, ko so Jugoslovani - medtem ko so dobivali pomoč od USA, - širokoustno dajali pomoč neštevilnim državam Azije in Afrike in so se šopirili s svojim "socialističnim napredkom". Washington je sicer razumel gospodarsko nujnost take pomoči, ki je omogočala Jugoslovanom, da so prodajali svoje industrijske izdelke tem industrijsko nerazvitim deželam, saj jih in-

dustrijsko razvitim niso mogli prodajati, in so tako do neke mere vzdrževali svojo industrijo, ki je bila mnogokrat zasnovana na političnih in ne na res gospodarskih osnovah. Toda Washington ni mogel razumeti, zakaj naj bi Jugoslovani svoj vpliv, kolikor ga še imajo v Afriki, v Aziji in še posebej v Južni Ameriki, izrabljali za razna rovarjenja proti interesom zapadnih držav in tako grizli roko, ki jih je krmila.

Važno vlogo v zmanjšanju pomena Tita v ameriških uradnih krogih je igralo povečanje pomena Kadarja, Maurerja in drugih satelitskih voditeljev. Ko je Romunija pokazala svoje zanimanje za zapadno pomoč in potem ko je Kadar šel še bolj na desno kot Tito kdajkoli, je struja, ki je v ameriškem zunanjem ministertvu zagovarjala stališče, da je pomoč Titu danes neumestna in da se je treba osredotočiti na ostalih vzhodnoevropskih satelitskih državah, zmagala. V načrtih Washingtona je tako Jugoslavija danes manj važna kot sta bodisi Romunija ali Madžarska, in če bo šel razvoj isto pot tudi v Češkoslovaški in Bolgariji, tudi manj važna kot slednji dve.

Končno pa ni v Washingtonu Titova podpora Moskvi popolnoma nezaželjena, saj krepi Sovjetsko zvezo v njeni borbi proti Kitajski, ki je v Ameriki anatema. Titova podpora Moskvi bo zadnji pomagala, da dobi večjo politično zaslombo tudi v ostalih vzhodno-evropskih komunističnih državah, kjer ima Tito še vedno dokaj ugleda in zvez - javnih in tajnih.

Gledano s tega vidika, Titova potovanja v Prago, vzhodni Berlin in Moskvo niso nerazumljiva. Kar je presenetilo Washington, je bilo Titovo potovanje k Ulbrichtu. Poučeni krogi mislijo, da je ta Titov korak samo dokaz njegovega gospodarskega obupa in napol bankrota.

ALI - ALI

Med letom 1955 in 1962 si je Jugoslavija izposodila okoli eno milijardo dolarjev ali približno četrtnino svojega letnega narodnega dohodka. Posojila so prišla od zapadnih vlad, privatnih tvrdk in mednarodnih ustanov, kot je npr. Mednarodna banka. Večina posojil je šla za nakup strojev za nova industrijska podjetja, toda precej denarja je šlo tudi za to, da bi Jugoslavija končno uredila svoj mednarodni finančni položaj in stabilizirala dinar. Da so titovci v tem popolnoma pogoreli, kaže dejstvo, da so pred dnevi morali devaluirati dinar od 750 (za en dolar) na 1000 din in da ga bodo verjetno morali v kratkem še enkrat. Leta 1963 je Jugoslavija uspela odplačati precej dolgov, ki so takrat zapadli. Toda danes je ne samo potrpežljivost ampak tudi dobra volja večine zapadnih držav (morda z izjemo Francije in do neke mere Anglije) pri koncu. V teku naslednjih dveh let bo Jugoslavija morala odplačati okoli t r i s t o milijonov dolarjev dolga zapadnim državam. Da bi lahko to naredila, je bil Titov režim postavljen pred dve možnosti:

1) da naredi kompromis z Z a p a d o m. To bi pomenilo spremembo politike do Zapadne Nemčije, zmanjšanje poudarjanja v Afriki in Aziji pripadnosti komunističnemu bloku, več takta pri obsojanju raznih političnih in vojaških akcij zapadnih držav, popolno svobodo jugoslovanskemu kmetu in obrtniku, bolj realno gospodarsko politiko z manjšim letnim prirastkom težke industrije in verjetno pripustitev zapadnega privatnega kapitala v investicijske načrte Jugoslavije. Taka politika bi seveda omogočila visoke uvoze, ki bi obdržali jugoslovanski standard na taki višini, kot je bil zadnja leta pred lansko uvozno krizo.

2) da napravi kompromis s sovjetskim blokom. To bi pomenilo, da se politično še bolj približa sovjetskim političnim postavkam in da v zameno dobi od tega bloka stroje za hitro industrializacijo. Z večjo industrijsko proizvodnjo bo potem lahko izplačeval zapadne dolgove, ki jih je naredil zadnje desetletje. Taka politika bi tudi pomenila, da se bodo jugoslovanski uvozi iz Zapada občutno zmanjšali in da bo splošni življenjski standard precej padel, dokler ne bo na isti ravni, kot je v Sovjetski zvezi in v ostalih evropskih satelitih.

Titovo potovanje v Prago in v Berlin dokazuje, da se je Jugoslavija odločila za drugo alternativo. Razen sovjetskih strojev - in Tito dobro ve, da Sovjeti že podpirajo polovico sveta od Ghane do Egipta in Indonezije in da so tudi njihove rezerve omejene - je bilo nujno, da Jugoslavija dobi tudi dobave iz dveh industrijsko najbolj razvitih držav ČSR in Vzhodne Nemčije. Titovi diplomati so poskušali dobiti koncesije, da Titu ne bi bilo treba iti v Kanoso - v Prago in Berlin. Toda komunisti so mnogo bolj neizprosni, ko jih potrebuješ, kot pa je Zapad. Obe vladi sta dali Jugoslovanom vedeti, da brez javnega potovanja in obiška in s tem brez javne potrditve obeh vlad - ne bo nobenih kreditov.

S tem je Beograd stal pred težavno odločitvijo. Novotny in Ulbricht sta bila namreč kot zadnja stalinista še na oblasti. Oba sta pritiskala na Moskvo, da se pomiri s Kitajsko in spet vzpostavi mednarodno komunistično enotnost. Beograd pa je preko svojih zvez v Pragi in Berlinu stalno rovaril proti obema. "Revizionistični elementi" v obeh partijah so vedno dobili podporo, tudi finančno, iz Beograda. Tako bi Titov obisk v teh dveh prestolicah uničil vsako notranjo opozicijo tam, ki se je opirala na jugoslovanski zgled politične liberalizacije in bližjih stikov z Zapadom. Ideološki blagoslov Tita tako Novotnemu kot Ulbrichtu je bil obema dobrodošel in dovolj veliko plačilo za gospodarsko pomoč v bodočnosti.

Vprašanje pa je, kako bo ta obrat jugoslovanske politike sprejela množica odločujočih faktorjev v Jugoslaviji? Nazadnje je Tito star 73 let in čeprav ima silno avtoriteto v partiji in tudi med narodom, njegova moč le ni absolutna. Mnoga podjetja so tesno povezana z Zapadom. Mnogo vodilnih partijcev se je po pravici pričelo vpraševati, ali bo nova politika gospodarske naslonitve na Sovjetsko zvezo uspešna. Bo li Sovjetska zveza mogla rešiti probleme, pred katerimi stoji sama: zmanjšana gospodarska rast. Leta 1963 je SZ zdrknila s prvega na peto mesto med industrijskimi državami z največjim letnim industrijskim prirastom. Kdo bo Jugoslaviji dobavljal potrebna živila, ko pa mora Sovjetija sama uvažati poljedelske proizvode in predvsem žito iz Kanade, Združenih držav, Avstralije in iz drugih zapadnih držav? Se bodo stroji, dobavljeni iz vzhodnega bloka, pokazali tako učinkoviti, kot so se tisti iz Zapada? In nadomestni deli, ki so tolikokrat glavobol moderne industrije? Pri trgovanju s privatnimi firmami na zapadu tega problema sploh ni bilo; kolikšno politično ceno bo treba plačati, da bo vzhodna državna industrija lahko dobavila nadomestne dele Jugoslaviji?!

Bodočnost bo pokazala, če si ni morda Tito s svojim poslednjim potovanjem na Vzhod sam izkopal svoj politični grob.

SLOVENSKA PRAVDA

Izvršni odbor Slovenske Pravde se je takole konstituiral: Dr. Ljubo Sirc, predsednik; Boris Kresnik, podpredsednik; Pavle Borštnik, tajnik; Štefan Tomažič, blagajnik. Odborniki: Vekoslav Farkaš, Dušan Pleničar in Lojze Zupan.

Do božiča je sicer še daleč...

toda tudi Amerika je daleč!

Če bi radi za božič poslali svojcem in prijateljem božične karte s slovenskim voščilom, prosimo, berite spodnji oglas:

Letos smo uvedli dve vrsti kart: standardne in osebne. Pri prvih izbira ni možna - za nizko ceno dobite deset božičnih kart, vsi stroški vključeni, s slovenskim voščilom kajpak. Pri osebnih kartah pa imate možnost izbire - obrnite se na našega zastopnika v Ameriki g. P. Borštnika (972 E 70 Street, Cleveland 3, Ohio, USA) ali v Evropi na naš naslov, pa boste dobili vzorce kart na vpogled. Dana Vam bo možnost, da si na svojem domu brezobvezno ogledate karte in nam jih potem - z naročilom ali brez njega - vrnete. Vsa naročila bodo izvršena do 31. oktobra v Evropi in do 15. novembra v Ameriki, ako jih bomo v tiskarni prejeli do 1. oktobra. Pri naročilih po tem dnevu, gornje dostave sicer ne moremo jamčiti, dasi bomo storili vse, da karte dobite čim prej. Vendar pa si v takih primerih pridržujemo pravico, dobaviti drug motiv, toda v isti kvaliteti, če bi naročeni motiv pošel. To je tudi razlog in pa želja nekaterih naših odjemalcev onstran morja, da dostavljamo božični cenik tako zgodaj.

DESET STANDARDNIH BOŽIČNIH KART

7s.

\$ 1.00

DVAJSET STANDARDNIH BOŽIČNIH KART

14s.

\$ 2.00 i. t. d.

OSEBNE KARTE	12		25		50		100	
	£	\$	£	\$	£	\$	£	\$
Božično dete (P97)								
Jaslice (P99)								
Božično drevo (P100)	11/-	1.90	20/-	3.25	37/3	6.00	68/7	11.00
Sredi zime (P101)								
Božična sveča (P102)								
Božje drevce (P103)								
Mesec snega (P96)	11/8	2.00	21/5	3.50	40/5	6.50	75/9	11.50
K polnočnici (P98)	15/4	2.50	29/8	4.50	55/5	8.50	105/4	16.00

Cene vključujejo: karte, koverta, tiskano voščilo, davek, ovoj in poštnino.

Tisk imena in/ali naslova: Dodatna cena za natis imena in naslova na osebnih kartah je 7/6 odn. \$ 1.25, a za natis samega naslova 6/- odn. \$ 1.00 ne glede na količino kart. Pri tisku istega imena in/ali naslova na različnih velikostih kart, dodajte 3/- odn. 50c za spremembo tiskovnega nastavka. Isti dodatek velja v primeru naročila ene vrste kart, toda z različnimi voščili - za vsako spremenjeno voščilo, ne glede na število tiskanih kart. Ugodnost, ki je ne dobite drugje!

Gornje cene osebnih kart veljajo tudi za anglo-slovenska, angleška, hrvatska ali srbska (cirilica) voščila. Večja naročila ali posebna voščila: posebna cena.

In še eno prednost Vam dajemo: naročene karte boste plačali en mesec po prejemu kart. To ni samo dokaz našega zaupanja do Vas, dana Vam je tudi možnost, da nam karte vrnete, če ne boste zadovoljni z njihovo izdelavo.

Prosimo, pošljite vsa naročila neposredno na naslov tiskarne:

PIKA PRINT LIMITED,

76, GRAEME ROAD, ENFIELD, Middx. England.

ŠTEVILO SLOVENCEV

IV. OBDOBJE 1921-1941.

Nova država se je trudila za obnovo dežele, za povezavo različnih gospodarskih področij, popravilo in povezavo prometnih zvez, na političnem polju pa za politično utrditev meja (Mala Antanta, Balkanski pakt z oslonitvijo na Francijo). Notranja ureditev je bila unitaristična, kar je izzvalo krizo, ki je trajala ves čas prve Jugoslavije. Avgusta 1939 leta je krenila Jugoslavija z ustanovitvijo banovine Hrvaške na federalistično pot, toda vojna aprila 1941 je prekinila delo za novo ureditev države.

Med gospodarskimi in socialnimi vplivi so bili posebno važni: rast nove industrije, naraščanje mest, manjšanje kmečkega prebivalstva (kriza okoli leta 1930 - brisanje kmečkih dolgov), nekoliko manjše izseljevanje in povečanje števila beguncev iz Primorske in Avstrije. Iz Primorske se je izselilo okoli 25.000 oseb v Argentino.

Po že omenjeni Uratnikovi tabeli je znašal naravni prirastek v jugoslovanski Sloveniji (Dravski banovini) v desetletju 1921-31 11.62%. Dejanski prirastek je znašal 7.6%, a saldo izseljevanja 4.02%. Uratnik meni, da se je v tej dobi izseljevalo letno po 3.800 oseb.

F. Erjavec navaja v že omenjeni knjigi "Slovenija in Slovenci", str. 91., da se je naravni prirastek v jugoslovanski Sloveniji v dobi 1924-38 zmanjšal od 12 na 7.5 odstotkov.

"Statistički godišnjak kraljevine Jugoslavije 1938/39" navaja za Dravsko banovino sledeče podatke o naravnem prirastku:

Leto	Naravni prirastek		Izseljevanje in vračanje	
	absolutni	v tisočinkah		
1931	11.890	10.37	?	3.909
1932	11.191	9.70	?	3.729
1933	10.642	9.17	?	1.764
1934	11.564	9.91	?	2.584
1935	9.846	8.39	?	2.130
1936	10.561	8.94	?	2.002
1937	8.705	7.33	7.422	3.202
1938	okoli 9.000	7.50		
	Skupaj 83.399			

"Statistični bilten" št. 250. Zveznega statističnega urada FNRJ "Stanovništvo i domačinstva - Osnovne strukture prema popisu 1961" daje sledeče številke starostnih skupin na ozemlju nekdanje Dravske banovine:

<u>Rojenih v petletju</u>	<u>Oseb (živelo 1961)</u>	<u>Po grafični proporci prirastek v tisočinkah</u>
1932 - 1936	113.259	9.22 Srednja realna vrednost
1937 - 1941	108.177	8.75 Dobljena srednja vrednost
1942 - 1946	110.264	9.00 Dobljena srednja vrednost

Ta račun je le približen. Nihče namreč ne more trditi, da so te osebe tudi od leta 1932 naprej živele vedno v Dravski banovini. Mogoče so se priselile ali izselile, medtem ko jih je veliko tudi umrlo. Zato je tako dobljen naravni prirastek lahko samo približen.

Ljudsko štetje 31. januarja leta 1921 je ugotovilo v jugoslovanski Sloveniji 1.037.838 prebivalcev, od katerih je bilo 950.000 Slovencev. (V celi Jugoslaviji 11.984.911 prebivalcev namram 12.616.093 prebivalcev v letu 1910 odnosno 1914.)

Po Uratniku se je v desetletju 1919-29 izselilo letno okoli 3.800 oseb, kar pomeni saldo izseljevanja 38.000 oseb.

Ljudsko štetje 31. marca leta 1931 je ugotovilo v jugoslovanski Sloveniji (tedaj Dravski banovini) 1.144.000 prebivalcev, od katerih 1.078.000 Slovencev. (Vsa Jugoslavija 13.934.038 oseb.)

V desetih letih je prebivalstvo v Sloveniji (Dravski banovini) naraslo za 107.162 oseb, medtem ko je število Slovencev naraslo za 128.000, t. j. za okrog 20.000 več kot pa je znašal prirastek prebivalstva.

Ljudsko štetje 31. marca 1931 je v vsej Jugoslaviji ugotovilo 54.204 oseb rojenih v Italiji in 29.521 rojenih v Av-

striji; od teh je živelo v Sloveniji 28.146 rojenih v Italiji in 16.736 rojenih v Avstriji. Povečini so bili to begunci in sicer okrog 45.000.

Število prebivalcev neslovenskega rodu v Sloveniji se je od leta 1921 zmanjšalo od 87.838 na 66.000 v letu 1931.

- Zaključek: - Število Slovencev v Dravski banovini se je povečalo za 128.000 oseb;
- število zamejskih Slovencev se je zmanjšalo za 84.000 oseb, od katerih je prišlo v Dravsko banovino kakih 25.000 pred 1921 letom in vsaj 20.000 do 1931 leta;
  - v tej dobi se je zmanjšalo število prebivalcev neslovenskega rodu vsaj za okoli 22.000, posebno Nemcev in Madžarov (t.j. v Dravski banovini);
  - do leta 1938 se je Primorske izselilo še okoli 25.000 Slovencev v Argentino.

Opomba: Leta 1921 je živelo drugod po Jugoslaviji okrog 30.000 Slovencev; to število se je do leta 1938 povečalo na preko 70.000.

Po statističnih računih je imela jugoslovanska Slovenija 31.decembra 1938 leta 1.198.000 oseb, kar je za 54.000 več od leta 1931; ker pa znaša naravni prirastek v teh 8 letih okrog 83.000, odpada razlika 29.000 oseb na selitveni saldo.

Pregled oseb rojenih po letih od 1911 do 1920 (KT 313, str.13), ki so živele v Dravski banovini leta 1931, jasno kaže velik padec rojstev v letih 1916 - 1919, kar je bila posledica prve svetovne vojne. Otroci, ki so se takrat rodili, so odrasli in začeli sklepati zakon. Ker jih je bilo manj, je bilo manj tudi porok: najmanj porok je bilo leta 1934, a število je upadalo že od leta 1931, mogoče tudi kot posledica tedanje gospodarske krize. Od leta 1934 dalje pa je bilo porok postopoma vedno več in leta 1937 so dosegle spet 8.03 tisočink. Ker je bilo porok manj, je bilo tudi novorojenčkov manj. Po dosedaj izvedenih računih je število rojstev zaradi manjšega števila porok padlo v petletju 1937 - 1941 na srednjo najnižjo vrednost 8.75 tisočink letno. V tem petletju je bilo stanje najslabše leta 1937, ko je naravni prirastek padel na 7.33 tisočink. Slabotno številčno moč letnikov 1916 - 1919 pa so občutile tudi vojaške oblasti, ker je število novincev zelo padlo. Da bi obdržali število vojaštva na predpisani višini, so oblasti znatno olajšale pogoje za sposobnost novincev. Na ta način so tista leta služili vojske tudi taki novinci, ki bi drugače ostali doma kot nesposobni.

Že leta 1938 je pričel naravni prirastek spet naraščati. V razdobju 1942 - 1946 je vkljub vojni dosegel srednjo vrednost 9.00 tisočink.

Koliko prebivalcev je imela jugoslovanska Slovenija leta 1941 ob začetku druge svetovne vojne, je težko ugotoviti. Anton Melik ugotavlja v svoji knjigi "Jugoslavija" (Ljubljana 1949) na str.367:

"Izračunati je bilo mogoče, da bi se bilo to ljudstvo do leta 1941 pomnožilo na 1.243.934 oseb, a do leta 1945 na 1.283.788 oseb, ako ne bi bilo vojne in strašnih izgub."

Potemtakem se je od leta 1938 do 1941 prebivalstvo pomnožilo za novih 45.000 oseb. Ker pa je to število za okrog 13.000 višje od naravnega prirastka, je treba razliko iskati v onih, ki so se vrnili iz tujine, največ časnih izseljencev. Tako se je leta 1937 vrnilo v domovino 7.400 oseb.

V. 1941 - 1948. DRUGA SVETOVNA VOJNA.

Okupacija. Odporniška gibanja. Ustaško-srbska državljanska vojna. Komunistična revolucija pod krinko narodno osvobodilne vojne. Druga Jugoslavija. Začetek družbene preosnove. Kolektivizacija. Industrijalizacija.

Nacizem in fašizem sta do konca usodnega marca 1941 s pomočjo Sovjetske zveze na vzhodu že zasedla vso srednjo Evropo in Francijo, nadalje vzhodno Evropo in Balkan razen Jugoslavije in Grčije. Hitler je Jugoslavijo prisilil k vstopu v "trojni pakt", kar je izzvalo državni udar in vojno. Jugoslavija je bila skoro popolnoma obkoljena in je zaradi velike sovražnikove premoči (v številu vojakov, posebno pa v orožju: letalih, tankih, protitankovskem in protiletalskem orožju, opremi in motorizaciji: v radijski in žični zvezi; v času in prostoru) podlegla v 15 dneh. Lokalni a nepovezani boji niso mogli spremeniti položaja. Poleg tega je sovražnik uporabil ustaše in oklical Neodvisno hrvaško državo, v kateri so ustaši pričeli z genocidom srbskega prebivalstva in sprožili državljansko vojno. Kot ostala Jugoslavija je bila tudi Slovenija okupirana in razdeljena med Nemčijo in Italijo, medtem ko je pripadlo Prekmurje in Medmurje Madžarski.

Ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo, je komunistična partija pričela narodno osvobodilno vojno in se uvrstila med narodna odporniška gibanja, ki so že delovala. Obenem pa je pričela s komunistično revolucijo. Zavezniki so postopoma prenesli podporo in pomoč od narodnih na komunistično gibanje in z odločitvijo v Jalti "rešili" jugoslovansko vprašanje, toda v 20 letih niso niti enkrat vprašali, kako so se uresničila njihova priporočila.

TABELA I. - NARAVNI PRIRASTEK IN ŠTEVILO SLOVENCEV

<u>Leto ali doba</u>	<u>Naravni prirastek</u> (v tisočinkah razen kjer je naznačeno drugače)		<u>Ljudska štetja</u> (v absolutnih številkah)	<u>Saldo izgub</u> (v absolutnih številkah)
1770-1817	0 - 3%		1771/73 Slovencev	900.000
1818-1846	11,16		<u>Czoernigovo štetje 1846:</u>	
			Prebivalcev	1,330.000
1846-1870	pada		Slovencev	1,182.000
1870-1879	5,81%			<u>+282.000</u>
1880-1889	7,83%			
1890-1899	8,34%			
1900-1909	9,95%			
1910	Kranjska	10,5%	<u>31.12.1910:</u>	Izseljenci do
			Slovencev	1,396.184
			1910 na ozemlju poznejše jugosl. Slovenije:	1910:
			Prebivalcev	1,064.846
			Slovencev	981.000
			<u>31.1.1921: (Jug. Slov.)</u>	Vojne
			Prebivalcev	1,037.838
			Slovencev	950.000
			(Zamejskih)	414.515)
				<u>-121.034</u>
				-159.105
<u>Jugoslovanska Slovenija:</u>				
1910-1921		-1,7		
1921-1931				
(1924)	Absolutne številke:	(12,00)		
1931	11.890	10,37	<u>31.3.1931: (Jug.)</u>	
1932	11.191	9,70	Prebivalcev	1,144.000
1933	10.642	9,17	Slovencev	1,078.000
1934	11.564	9,91		<u>+128.000</u>
1935	9.846	8,39		38.000
1936	10.561	8,94		
1937	8.705	7,33		
1938	okoli 9.000	7,50	<u>31.12.1938:</u>	Izseljenci:
			Prebivalcev	1,198.000
				+ 54.000
				29.000
1937-1941		8,75	<u>1941 (Melik):</u>	
			Prebivalcev	1,243.934
				+ 45.000
1942-1946	(predpostav.)	9,00		
do 1948		-0,7		
<u>Ljudska Republika Slovenija:</u>				
1947	12.302			
1948	13.784	10,0	<u>15.3.1948:</u>	Vojne izgube
1949	15.009		Prebivalcev LRS	LRS:
1950	18.657	12,6	Slovencev v LRS	1,350.149
1951	16.322	11,0	"- drugod v Jug.	65.283
1952	18.548	12,4	"- v FLRJ:	1,415.432
1953	18.806	12,5	<u>31.3.1953:</u>	Selitve,
1954	16.931	11,1	Prebivalcev LRS	1,466.425
1955	16.987	11,1	Slovencev v LRS	1,415.448
1956	15.115	9,8	"- drugod v Jug.	71.652
1957	15.541	10,0	"- v FLRJ:	1,487.100
1958	14.201	9,1		<u>+ 71.668</u>
1959	13.075	8,3		
1960	12.680	8,0	<u>31.3.1961:</u>	Selitve,
1961	14.942	9,4	Prebivalcev LRS	1,584.368
1962	13.169	8,2	Slovencev v LRS	1,522.227
1963	14.578	9,0	"- drugod v Jug.	66.965
			Skupaj Slovencev v FLRJ:	1,589.192
				<u>+102.092</u>

TABELA II. - ŠTEVILO ŽIVOROJENIH, UMRLIH, POROK IN LOČITEV TER SMRTNOST NOVOROJENČKOV V SLOVENIJI DO PRVEGA LETA STAROSTI.

Leto	Živorojeni		Umrli		Poroke		Ločitve	Smrtnost
	abs. številke	‰	abs. številke	‰	abs. številke	‰	abs. številke	novorojenčkov(‰)
Predvojna Dravska banovina								
1931	31.264	27.26	19.374	16.89	8.599	7.50		138.27
1932	31.352	27.17	20.161	17.47	7.819	6.78		155.62
1933	29.365	25.31	18.723	16.14	7.793	6.72		123.99
1934	28.190	24.16	16.626	14.25	7.607	6.52		118.38
1935	27.386	23.33	17.540	14.94	8.186	6.97		121.27
1936	27.784	23.53	17.223	14.58	8.750	7.41		111.40
1937	26.522	22.34	17.817	15.01	9.533	8.03	269	114.24

Povojna Slovenija								
1947	31.010		18.708		15.704		980	
1948	31.668		17.884		14.183		976	
1949	33.346		18.337		14.931		870	
1950	35.992	24.4	17.335	11.8	14.817	10.1	924	80.6
1951	34.819	23.4	18.497	12.4	13.332	8.9	845	86.8
1952	34.165	22.8	15.617	10.4	12.873	8.6	835	67.3
1953	33.754	22.4	14.948	9.9	13.368	8.9	973	58.9
1954	31.828	20.9	14.897	9.8	14.126	9.3	747	57.2
1955	32.096	21.0	15.109	9.9	14.105	9.2	1.155	56.7
1956	31.466	20.4	16.351	10.6	13.740	8.9	1.367	50.6
1957	30.086	19.4	14.545	9.4	13.124	8.5	1.393	42.4
1958	28.283	18.1	14.082	9.0	12.998	8.3	1.403	39.6
1959	28.432	18.1	15.357	9.8	13.618	8.7	1.454	36.4

Čl. 140 Kazenskega zakonika (splavi iz socialnih razlogov)

1960	27.825	17.6	15.148	9.6	14.013	8.9	1.543	35.1
1961	28.955	18.2	14.013	8.8	14.442	9.1	1.562	29.4
1962	29.035	18.1	15.866	9.9	14.535	9.1	1.532	30.0
1963	29.592	18.3	15.014	9.3	14.370	8.9	1.544	27.3

Za primerjavo: Živorojenih na 1000 prebivalcev

Srednje	Bosna in Hercegovina	Črna gora	Hrvaška	Makedonija	Ožja Srbija	Vojvodina	Kosmet
1950/54	38.2	32.1	23.2	38.4	26.1	23.3	43.5
1960	34.1	28.1	18.4	31.7	18.0	17.8	44.1
1961	32.8	27.4	17.8	29.9	17.2	17.1	41.8
1962	31.8	26.9	17.2	28.4	16.5	15.8	41.3
1963	29.7	26.4	16.7	28.7	16.2	15.3	40.9

Kot sovjetski satelit se je novi režim takoj zapletel v spor z zahodnimi zavezniki, zaradi česar je ostala Jugoslavija brez zahodnega roba slovenskega narodnega ozemlja in brez Koroške, katero je Molotov prodal za 100 milijonov dolarjev avstrijskega petroleja.

S poznejšo delitvijo Svobodnega tržaškega ozemlja je republika Slovenija danes v posesti okoli 80% narodnostnega ozemlja. Čeprav je formalno federacija republik, je Jugoslavija danes centralistična država, ker ima vso in izključno oblast Zveza Komunistov Jugoslavije. Družbena in socialna organizacija ima oblike in vsebino socialistične družbe s strogo materialističnimi načeli.

Vse gospodarstvo je danes kolektivizirano razen kmetijstva (približno 70%), pa tudi tu je v prvih letih prišlo do kolektivizacije, ki pa ni uspela. Zato je režim popustil, toliko bolj pa je pritisnil kmeta z davki. Poleg kmetov je še nekaj obrtnikov, pa tudi tu je večkrat prišlo do organizacijskih nihanj.

Seveda je vojna z revolucijo skupaj povzročala neizmerne žrtve. Nemci so iz svoje okupacijske zone izselili v

Srbijo okoli 100.000 Slovencev, ki so se po vojni nato vrnili; veliko število Slovencev je bilo odpeljanj v internacijo, mladina Štajerske in takoimenovane "Južne Koroške" pa je bila mobilizirana. Nekaj tisoč takih mobilizirancev je v Italiji pobegnilo k Zaveznikom. V Sloveniji so padale žrtve in samo v Ljubljanski pokrajini je do 8. septembra 1943 padlo pod "osvobodilnim orožjem" nad 17.000 Slovencev. Ob koncu vojne so se umaknile na Koroško čete slovenskih domobrancev, katere so nato Angleži vrnili skupaj z nekaj tisoč Srbov novemu jugoslovanskemu režimu. Vsi ti so bili likvidirani (nad 10.000). Enaka usoda je zadela tudi hrvaške begunce, ustaše in domobrane pri Pliberku na Koroškem. Le oni, ki so se umaknili v Italijo, so ostali pri življenju in postali "begunci". Obenem z njimi so se iz Primorja umaknili v Italijo ne le Italijani, ki so se tam naselili po prvi svetovni vojni, temveč tudi veliko Slovencev, ki jim je bila zahodno-demokratska Italija ljubša od komunistične Jugoslavije. Med njimi je bilo tudi precej takih, ki so svojčas pobegnili v Jugoslavijo pred fašizmom. Tem pa slede vsako leto novi tisoči beguncev, ki se zatekajo v Italijo, Avstrijo in Grčijo. Poleg tega je od mirovne pogodbe leta 1947 in rešitve tržaškega vprašanja optiralo za Italijo še okoli 60.000 jugoslovanskih državljanov.

Če Melikovi številki prebivalcev v Dravski banovini leta 1941 - 1.243.934

dodamo:

Novoosvojen kraj Primorja (v letu 1945)	200.000 (skupaj 1941: 1.443.934)
Prirastek 9 tisočink v letih 1942-46	64.980
Prirastek 1947	12.302
Dobimo teoretično številko	1.521.216 prebivalcev rep. Slovenije 1.1948.

Ljudsko štetje 15. marca 1948 je v Sloveniji naštel 1.391.873 prebivalcev, kar je za 52.061 oseb (3.6%) manj od izračunanega števila prebivalcev na istem ozemlju leta 1941. Skupaj s prirastkom 77.282 znaša torej saldo izgub v Sloveniji (v mejah 1948) 129.343 oseb. Vojska in revolucija nista požrli le vsega prirastka od leta 1941 dalje, temveč sta načeli tudi glavnico - za celih 3.6%.

Na današnjem ozemlju republike Slovenije je v času prvega ljudskega štetja druge Jugoslavije živelo 1.350.149 Slovencev, a manjšin je bilo le malo. Kočevski in drugi Nemci so že med vojno odšli (okrog 27.000), v Prekmurju pa še živi okrog 12.000 Madžarov. Slovenija je v narodnostnem oziru najbolj čista republika Jugoslavije. (Sledi.)

'Le naprej, brez miru...'

Poroča ing. Dušan Svetlič

Velike sokolske svečanosti XI. zleta češke sokolske organizacije "American Sokol Organization" v Chicagu so za nami in zletni odbor Jugoslovanskega Sokola v Ameriki se tem potom zahvaljuje svojemu članstvu in prijateljem sokolskega pokreta, ki so ga podprli tako izdatno, da je lahko častno zastopal na zletu jugoslovansko Sokolstvo in barve prapora svojega naroda. Zletni dnevi 24.-27. junija nam bodo ostali v trajnem spominu.

Odbor Jugoslovanskega Sokola v svobodnem svetu je zastopal svoje članstvo na vseh svečanostih, ki jih je priredil bratski češki Ameriški Sokol. 24. junija se je po svojih zastopnikih udeležil svečanega banketa v Pick Congress Hotelu in naslednjega dne slavnostne akademije v domu Sokola Havliček-Tyrš. Na obeh svečanostih so bili naši zastopniki burno pozdravljeni od sokolskih delegacij iz Zedinjenih držav, Kanade, Francije in Argentine.

Impozantna sokolska razstava je bila nameščena v dvorani Lincoln Federal Savings & Loan Association v Berwynu. Razstavljen so bile trofeje, diplome, fotografije in razglednice, znamke in koleki - z eno besedo vse, kar se je ovekovečilo v sto letih delovanja Sokolstva v Ameriki. Tudi Jugoslovani smo bili na razstavi častno zastopani.

26. junija zvečer je zletni odbor Jugoslovanskega Sokola priredil ob veliki udeležbi članstva v krajih, češkega zastopstva in ostalega občinstva "Jugoslovanski sokolski večer" v Olympic Hall v Ciceru. Svečanost je otvorila ameriška državna himna in himna "Bože pravde, Lepa naša domovina in Naprej zastava Slave", nakar je naraščajnica Dušanka Kraljeva ob sodelovanju navzočih citirala prisego Zedinjenim državam ameriškim, sledil je govor tajnika Osrednjega odbora za obnovo jugoslovanskega Sokolstva, brata Franja Holyja iz Buenos Airesa, ki je v imenu odbora pozdravil zbrane Sokole in prisotne zastopnike češkega Sokola, čigar delegat br. Josip J. Janečka je predal br. Holyju spominski album s pozdravom novovstajajočemu jugoslovanskemu Sokolstvu. S svoje strani pa je Franjo Holy poklonil podstarosti ameriškega Sokola sestri Blanche J. Cihakovi spominsko diplomu Osrednjega odbora v Argentini. V programskem govoru je nato br. Rudolf Perhinek iz Clevelanda podal smernice in cilje sokolskega udejstvovanja v bodočnosti. Zbor je ob tej priliki navdušeno pozdravil najstarejšega navzočega brata, starosta clevelandskega Sokola dr. Valentina Benedika. Z velikim aplavzom je bil nato prečitana proglašenje odsotnega častnega predsednika Zletnega odbora br. ing. Ladislava Bevca iz Californije, namenjenega sokolskim pripadnikom v emigraciji.

Svečanost so ovenčala nad vse lepo izvajana kola srbske folklorne skupine "Soko", ki je nastopila v prekrasnih originalnih narodnih nošah ob zvokih orkestra "Beograd" iz Milwaukee. Sestri ge. Milena Šoukalova in Ema Ermano-*

KULTURA IN OMIKA

Čeprav ne spada v domeno KLICA TRIGLAVA, da sledi mednarodnim literarnim dogodkom, je vseeno prav, da se bežno ozremo na 33. kongres mednarodnega PEN kluba, ki se je ta mesec vršil na Bledu in to zlasti zaradi dogajanj doma in pa tudi, ker so slovenski organizatorji imeli z njim precej težav.

Na otvoritvenem sestanku, 3. julija, je kongres pozdravil Matej Bor, predsednik slovenskega PEN kluba. Po raznih pozdravnih govorih je imel izhodiščni referat Josip Vidmar.

Na seji 4. julija se je Anglež David Carver, gen. sekretar mednarodne organizacije, zahvalil slovenskemu centru PEN za vse, kar je storil v "zadevi Mihajlov". Po poročilih tujih časopisov je Carver tudi rekel, da je slučaj asistenta Mihajlova spravi organizacijo v "veliko zadrego" in da je malo manjkalo, da ni bil kongres prenesen iz Jugoslavije drugam. Carverju je odgovoril Bor, ki je smatral za potrebno, da pove nekaj o svobodi tiska in govoru doma. Rekel je, da ne gre samo za intervencijo slovenske organizacije PEN, ampak tudi za "pozitiven" primer delovanja jugoslovanskega sodstva. Svoboda govora da je eno od osnovnih načel organizacije PEN in tudi osnovno načelo kulturne politike v Jugoslaviji, čeprav utegne priti tudi do odklonov (na Titovo intervencijo-op. S.). "Eden izmed takih odklonov, po mojem mnenju nevšečnih," je rekel Bor, "je bil primer Mihajlova, ki je prišel pred sodišče. Metodo in nekatere dvomljive za ključke v njegovem pisanju bi morali proučiti in o njih razpravljati kritiki, kakor je praksa v drugih podobnih primerih. (Že dve leti sledim kulturnim dogodkom za to

rubriko, vendar na 'podobne primere' še nisem naletel, razen seveda ako Bor ne aludira na zelo zanimivo 'razpravo' v Ljubljani, kjer so se odkrižali uredniških odborov Problemov in Sodobnosti - glej KT jan. 65. -op. S.) Toda," je nadaljeval Bor, "pisati o Jugoslaviji - celo na govarjati druge, naj bojkotirajo kongres - zaradi tega primera, kakor je to počel del svetovnega tiska, ki mimogrede povedano zapre oči pred neprimerno hujšim na siljem drugod, je vsekakor neodgovorno. Resnica je, da v deželi, kjer zaseda naš kongres, ljudem ne odrekajo človeških pravic. To dokazuje med drugim dejstvo, da imamo tudi o zadevi Mihajlova različna mnenja in da jih nam ni treba skrivati v javnosti in tisku ali pred oblastmi, na katere smo se v tej zadevi obrnili, ali tudi na tem kongresu..." - Nedvomno, sicer bi bil kongres drugod, a to bi jugoslovanske komuniste sila prizadelo.

Kot odmev na to, kar je zapisal o Sovjetski zvezi Mihajlov, pa je bil zelo zanimiv tudi govor sovjetskega pisatelja Leonida Leonova 6. julija. Omenil je, da ga na Zapadu ne prevajajo veliko, ker ga imajo za "angažiranega" pisatelja in to kljub mnogim neprijetnostim, ki jih je baje doživel - "čeprav so bili tovariši, s katerimi sem začel ustvarjati sovjetsko rusko literaturo še nesrečnejši. Očitno v mojem življenju ni bilo dovolj takih neprijetnosti, ki bi pritegnile pozornost zahodnih literarnih krogov." Leonov je tudi rekel, da ni nikdar razumel, kaj naj bi bil socialistični realizem, kar je bil vzrok za nekatere nevšečnosti, katere je doživel pri svojem pisanju. "Mislim, da svet ne potrebuje v prvi vrsti generalov, voditeljev in reformatorjev," je rekel Leonov, "temveč potrebuje ljudi velikega srca, ki lahko čutijo z vsem človeštvom. Zatorej ne smete obsojati moje domovine, ki je vzela na svoje rame bolečino in grenko tveganje velikega zgodovinskega eksperimenta." - Ko le ne bi tudi drugi občutili na svojih ramah bolečin tega eksperimenta, tovariš Leonov!

SPECTATOR

✱ va, oblečeni v slikovite slovenske narodne noše, pa sta nam ob spremljavi kitare dovršeno zapeli nekaj slovenskih narodnih pesmi. Po sporedu se je vršil ples in prosta zabava.

Na sam glavni zletni dan, 27. junija popoldne, se je zbrala na Austin Boulevardu v Ciceru ogromna povorka preko tri tisoč članov raznih sokolskih delegacij, članstva, naraščaja in dece "Ameriškega Sokola", "Česke obce Sokolske v zahranici", Kanadskega Sokola, poljskega Falcona (Sokola), Slovaškega Sokola, Francoskega Sokola itd. Tudi delegacija Jugoslovanskega Sokola pod vodstvom referenta Osrednjega odbora za ZDA br. Ivana J. Drčarja se je udeležila tega sprevoda z ameriškim, jugoslovanskim in praporom buenosaireškega Sokola na čelu. Delegacija je bila od občinstva na vsej eno in pol milje dolgi poti burno aklamirana. Zopet so po dolgem času na ameriških tleh v bratski ljubezni korakali Srbi, Hrvatje in Slovenci - tokrat v novih uniformah jugoslovanskega ameriškega Sokola, ki je zamenjal tradicionalne rdeče srajce z belimi s sivo kravato in z na srčni strani prišitim, v svilo vezanim sokolskim emblemom, ki ga je zamislil br. Franjo Vadnal iz Pariza, starosta Sokolstva v latinski Evropi. Sprevod je zaključila izbrana častna četa mornarice Zedinjenih držav ameriških.

Povorka se je pomikala po Cermak Roadu v Ciceru, centru češkega chigaškega Sokolstva, proti Hoffmanovemu stadijonu v Berwynu. Pod slavnostno, z ameriškim in češkoslovaškimi zastavami okrašeno tribuno je povorka ob zvočnih sokolskih koračnic v paradnem koraku pozdravila starešinstvo, zastopnike oblasti in goste in se končno zvrstila na stadijonu k slavnostni otvoritvi zleta. Godba je zaigrala ameriško in češkoslovaško državno himno, ki so jo zapeli tudi vsi telovadci in občinstvo. Po prisegi Zedinjenim državam ameriškim in Sokolstvu je zato določen tekač zanel zletni ogenj in s tem otvoril telovadni nastop. Kljub neznosni vročini 99°F so se nastopi vršili gladko, kot smo jih na vajeni. Nastop se je zaključil s formiranjem emblema "Sokol" in spominske letnice "100" ob burnem aplavzu.

Zgodovinski trenutek je napočil. Jugoslovansko gospodarstvo se je premaknilo za "eno nadstropje" višje: planiranju je bil zadan smrtni udarec, socializem je znova "triumfiral". Nov menjalni tečaj je stopil v veljavo 26. julija, a razvrednotenje dinarja v odnosu 1 "nov dinar" za 100 "starih" bodo pričeli izvajati s 1. januarjem 1966. Ker v začetku ne bo dovolj novega denarja v obtoku, bodo morali označevati cene na oba načina. Celoten proces zamenjave denarja bo trajal štiri do pet let. Izdani bodo novi bankovci po 5, 10, 50 in 100 dinarjev ter kovanci po 5, 10, 20 in 50 para ter 1 dinar.

Po novem tečaju bodo zamenjavali en ameriški dolar za 1250 din, en kanadski dolar za 1156.25 din, en angleški funt za 3500 din, 100 avstrijskih šilingov za 4807.69 din, 100 francoskih frankov za 25318.71 din, 100 italijanskih lir za 200 din, 100 zahodno-nemških mark za 31250 din, 100 švicarskih frankov za 28586.45 din, 100 švedskih kron za 24162.94 din, 100 španskih pezeta za 2083.33 din in eno finsko marko za 390.62 din. Navajam samo nekatere tuje valute, ker se naši čitatelji verjetno ne zanimajo za druge.

Zvezna skupščina, ki je sprejela novo gospodarsko reformo, je potrdila, da bo v bodoče "osnovni kriterij za formiranje cen vpliv domačega in tujega trga". Sedanji sistem kontrole "ne bo več v rokah proizvajateljev, ampak trga". Ker se bodo, kot posledica razvrednotenja dinarja, cene dvignile za 24%, skupščina priporoča podjetjem, da dvignejo plače svojim delavcem in uslužbencem za 22%. Penzije naj se povečajo za 23%. Povečajo naj se tudi otroške doklade. Cene se bodo predvidoma povečale za 14% v industriji in rudarstvu, za 12% v kmetijstvu, za 26% v prometu, za 22% v gradbeništvu in za 45% v drugih panogah - največ v surovinskih in nekaj manj v predelovalnih. Tarifna zaščita domače industrije bo trajala le do gotovega roka. Tarife se bodo morale znižati, kar bo dalo Jugoslaviji "možnost, da nadaljuje razgovore za sprejem v GATT kot polnopravni član in da se udeleži razgovorov v okviru tkzv. 'Kennedy Round'." Medtem ko je carina na uvoženo blago znašala doslej 23.29% vrednosti, bo znašala odslej 10.75%. Uvedeno bo strogo varčevanje, zlasti v pogledu proračunskih stroškov, na katere odpada sedaj 43% nacionalnega dohodka, "kar je več kot pa v celo najbolj razvitih deželah". Mednarodni denarni sklad (International Monetary Fund) je potrdil, da novi tečaj "odgovarja realnim možnostim Jugoslavije in je izjavil, da je pripravljen pomagati s krediti". Novo reformo je skupščina sprejela v soboto 25. julija. Še v toku debate pa sta bili v Washingtonu in v Londonu delegaciji Narodne banke, ki sta skušali doseči, da bi se kratkoročni zapadni krediti pretvorili v dolgoročne. Londonsko delegacijo je vodil Jože Brilej, član zvezne vlade. Sestala se je tudi z zunanjim ministrom Stewartom.

KRAIGHER NE BO BREZPOSELN

Najavljena gospodarska reforma je povzročila v Jugoslaviji velik preplah. Ljudje, ki so se upravičeno bali, da bo dinar devalviran, so navalili na trgovine in kupovali hrano in drugo blago, karkoli so pač mogli. Kasneje je ta naval malo popustil, ker ni bilo občutiti večjega pomanjkanja gotovih vrst blaga, toda ljudje so se še nadalje pridno zalagali "za vsak slučaj".

Časopisi so bili vedno polni člankov o novi reformi. Zagrebški "Vjesnik u srijedu" je pisal, da bo odpuščenih iz raznih jugoslovanskih tovarn več kot 200.000 nekvalificiranih delavcev, večinoma takih, ki so pred leti prišli z dežele. Nekaj odpustov je že bilo, a jih bo še več, ko bodo znane vse podrobnosti nove gospodarske reforme in ko bodo podjetja vedela, kako jih bo reforma prizadela. Gospodarska emigracija se bo še bolj povečala.

Ko je podpredsednik Zveznega izvršnega sveta (vlade) Boris Kraigher, ki velja za gospodarskega strokovnjaka, govoril o reformi na jugoslovanski televiziji, je dejal, da morajo biti odstranjene sedanje neskladnosti v cenah, ko prevladujejo po eni strani nizke cene surovin, reprodukcijskega materiala, kmetijskih pridelkov, transportnih in drugih storitev ter energije ter sorazmerno visoke cene končnih izdelkov, predvsem potrošnega blaga, na drugi strani. Širše vključevanje jugoslovanskega gospodarstva v svetovni trg bo pogoj za bolj intenzivno gospodarjenje. Dejal je tudi, da je sedaj zadnji trenutek, da se to izvede.

Kraigher je poudaril, da bo reforma uspela, ker je jugoslovansko gospodarstvo doseglo zadostno stopnjo razvoja zanj in pa, ker so velike rezerve v gospodarstvu. Tako je zdaj 2.000 milijard dinarjev neaktiviranih investicij, a v zalogah in nedokončani proizvodnji več kot 3 milijarde dinarjev. Bolje bi seveda bilo, če bi imeli ustrezne devizne rezerve, je priznal Kraigher, vendar pa bodo tudi rezerve v gospodarstvu zadoščale. Glavno je, da bo gospodarska reforma vodila k večjemu izkoriščanju zmogljivosti. Uvedli bi lahko drugo in tretjo smeno, ker je 50% do 60% zmogljivosti nedovoljno izkoriščenih. Obstojajo pa tudi velike možnosti za racionalnejšo porabo obstoječe delovne sile v kmetijstvu, rudarstvu in terciarnih dejavnostih v gostinstvu, turizmu itd. Kraigher je dejal, da so govornice o veliki brezposelnosti verjetno delo onih, ki bi radi preprečili nove reforme.

Dejal je tudi, da so naravne nezgode povzročile v tem letu za okoli 400 milijard dinarjev škode, a v zadnjih treh letih, vključno s skopski potres, za okoli 1000 milijard dinarjev škode. To bo povzročilo težave in vsakemu mora biti

jasno, da bo treba začeti s splošnim narodnim varčevanjem - zlasti v splošni potrošnji in z administrativnimi izdatki tako v upravi kot v gospodarstvu.

Po podatkih zveznega zavoda za statistiko je bila industrijska proizvodnja Jugoslavije v prvi polovici tega leta 10% večja kot lani v isti dobi. To je 1% manj kot pa je bilo predvideno. Makedonska industrijska podjetja so dvignila svojo proizvodnjo za 14%, podjetja Bosne in Hercegovine, Hrvaške in Črne gore za 12%, Srbije za 9% in Slovenije 7%. Junija je bil dosežen najboljši izvoz v tem letu: izvoženega je bilo blaga v vrednosti 26.5 milijard dinarjev, kar je za 5.5 milijard več kot lanskega junija.

TRI DNI V STIHIJI

Takoj drugi dan po prihodu iz Sovjetske zveze je Tito po vzgledu drugih oblastnikov obiskal poplavljenega področja Vojvodine in Slavonije. Med prvimi so bili Kardelj, Ranković, Veselinov in Vukmanović. Tito je obiskal Novi Sad, Vukovar in Osijek. Krajevni veljaki so mu razlagali škodo, katera je zares ogromna in o ukrepih, ki so bili pod vzeti, da se prepreči nadaljne povodnji. Po ogledu je Tito, ki je v Vukovaru salomonsko predlagal, da bi prestavili tok reke Vuke, ki se pri mestu izliva v Donavo - in tako preprečili nadaljne povodnji, odpotoval z Jovanko na Brione.

Na nasipih je več ali manj delalo kakih 20.000 ljudi, v dobi največjih nevarnosti pa tudi do 40.000. Pomagala je tudi vojska. Po predhodnih podatkih znaša škoda po celi državi več kot 240 milijard din ("starih"). Končna škoda bo verjetno še večja, ker se reke v Vojvodini, Slavoniji in Baranji še niso vrnila v svoje struge. Ti podatki tudi ne obsegajo škode storjene na pohištvo in drugih predmetih in pa gospodarskim organizacijam, ki so morale začasno ustaviti delu.

V Vojvodini znaša škoda več kot 50 milijard dinarjev. Samo Donava je tu preplavila 50.000 ha zemlje in 4400 hiš, od katerih jih je bilo 800 porušenih in 2700 drugih poškodovanih. V Slavoniji in Baranji pa so Donava, Drava in Vuka napravile škodo, ki se ceni na 52 milijard dinarjev. Tudi tu je bilo poplavljenih kakih 50.000 ha zemlje, okoli 7000 hiš, od katerih je bilo 3000 porušenih, druge pa so bile tako poškodovane, da so za zdaj neuporabne.

Strahovito neurje s točo in viharjem, ki je v začetku julija zajelo večji del Slovenije, Bosne, Slavonije in Srbije pa je napravilo kakih 25 milijard dinarjev škode. Od tega v Sloveniji okoli 3 milijarde dinarjev. V Sloveniji je bilo najhujše okoli Postojne, v Loški dolini, okoli Ljubljane, Celja in na Dolenjskem. Vihar je razkril vse hiše v vasi Hruševje pri Postojni, podrl precej gozda v Ravbar komandi in drugod. Po današnjem žargonu je neki kmet iz vasi Hruševje potožil novinarjem: "Tri dni smo bili v stihiji."

Do sedaj so v Jugoslaviji in drugod v inozemstvu nabrali okoli 75 milijard dinarjev kot pomoč ljudem, ki so trpeli od povodenj v Vojvodini, Slavoniji in Baranji. Zavarovalna skupnost Jugoslavije pa pričakuje, da bo morala izplačati 27 milijard zavarovalnine. To tudi kaže, da je bil le deseti del škode pokrit z zavarovanjem. Ker je vsa družbe na lastnina po zakonu zavarovana, bodo trpeli le privatni kmetje in drugi. V Sloveniji je bilo zavarovanega nekaj več. Tu bo zavarovalna skupnost Slovenije izplačala eno milijardo zavarovalnine.

NOBENIH PRIDRŽKOV VEČ

Tito in Jovanka sta se vrnila z uradnega obiska v Sovjetski zvezi 1. julija. Na beograjskem letališču je Tito dejal, da so Sovjeti zelo toplo pozdravili jugoslovansko delegacijo in da je Sibirija prelepa dežela, ki pa še ni dovolj naseljena. S sovjetskimi voditelji smo razgovarjali o naših dvostranskih odnosih, je rekel Tito. Ugotovili smo, da je še veliko možnosti za razširitev ekonomskih odnosov, kakor tudi odnosov na kulturnem in političnem področju. Ugotovili smo, da moramo razvijati našo ekonomsko kooperacijo. Ko smo govorili o mednarodnih odnosih, smo imeli več ali manj enake poglede o vseh važnejših vprašanjih. Vodilni sovjetski ljudje se trudijo za ohranitev miru. Tito je tudi poudaril, da ni zdaj v Sovjetski zvezi nobenih pridržkov do Jugoslavije več in da bi si želel, da jih tudi v Jugoslaviji ne bi bilo več napram Sovjetski zvezi. Pri tem ni omenil prof. Mihajlova.

Skupna sovjetsko-jugoslovanska izjava o Titovem obisku pravi, da sta obe strani zaskrbljeni zaradi slabšanja med narodnega položaja, da obsojati ameriške agresivne podvige proti severnemu Vietnamu in da zahtevati njihovo takojšno ustavitev. Jugoslavija in Sovjetska zveza sta tudi zainteresirani za zanesljiv sistem evropske varnosti in za miroljubno rešitev nemškega vprašanja. Obe deželi podpirati predloge o brezatomskih zonah v srednji Evropi in na Balkanu in menita, da se mora Organizacija Združenih Narodov okrepiti. Glede odnosov med partijama obeh dežel, obe partiji izražati pripravljenost krepiti svetovno komunistično in delavsko gibanje ter poudarjati potrebo po stalnem in tovariškem razpravljanju o najvažnejših problemih sveta. Tito je tudi povabil Brežneva, Mikojana in Kosigina, da obiščejo Jugoslavijo.

Na koncu poročila naj še omenim, da je komisija, ki je raziskovala nesrečo v rudniku Kakanj, ugotovila številne tehnične pomankljivosti, ni pa mogla ugotoviti, katera od teh je povzročila nesrečo. IVAN STANIČ

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENField 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.1.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.4.0	Finska:	10.-	Nemčija:	13.-
Argentina:	500.- (1100.-)	Francija:	12.-	Švedska:	15.-
Avstralija:	1.10.0 (£A 3)	Italija:	2000.-	Urugvaj	50.- (110.-)
Avstrija:	40.-	Kanada:	3.50 (\$ 7.00)	U.S.A.:	3.50 (\$ 7.00)

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Skandinavija: Jože Rozman, Ristolantie 3 A 8, Helsinki, Finska